

ազատ և ինքնագլուխ հրատարակուեցաւ վրաստան, խնդիրն կը դժուարացնեն»:

Այսպէս միեւնոյն անձը Զեր յօդուածին մէջ կը ներկայանայ ի սկզբան իբրեւ Պետրոս Թոթով, յետոյ կը դառնայ Պետրոս Փուզղոն ու վերջ ի վերջոյ Պետրոս Թափիշ:

Արդ Պետրոս Թոթով ու Պետրոս Թափիշ բոլորովին տարբեր անձնատրութիւններ են և իրենց անունները հոմանիշ չեն կրնար նկատուիլ:

Պետրոս Թոթով (Ֆրանսերէն Mongus),

Աղեքսանդրիոյ Պատրիարք էր, իսկ Պետրոս Թափիշ (Ֆրանսերէն Le Foulon կամ Knaphée) Անտիոքայ պատրիարք, Բրոսէ (Hist. I. 192) խօսած է վերջնոյս վրայ. պատճառ մը չկար Le Foulon «Թոթով» Թարգմաննելու, կամ Ֆրանսերէն բառի ոչ ուղիղ տառադարձութեամբ՝ Փուզղոն, այլ միշտ Թափիշ:

Պետրոս Թափիշն է ուրեմն որ ունեցած է պատմական յարաբերութիւններ վրաց եկեղեցւոյ հետ:

***

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն. Մ. Ա. Մ. Ո. Ի. Լ.

« Յուշարար » — « Երկրի Զայմը ».

ՅՈՒՇԱՐԱՐ

Թաւորոնի և գեղարուեստի այս պատկերազարդ երկշաբաթաթերթը կոչուած է մեծ պակաս մը լրացնելու մեր արդի գրականութեան բնական ճիւղին մէջ: Դա մի պատահական հրատարակութիւն չէր, այլ եռուն կեանքի հրամայական մի պահանջը, որին պէտք էր բաւականութիւն տրուէր:

Թերթը հասարակութեան կը յանձնէ և իր գոյութեան հոգատարութիւնը ու

Հասարակութեան անհատնում գանձաբան, ... որ սակայն յաճախ ի դերու կը հանէ իր վրայ կոթնողներու իրաւացի յոյսը:

Թարգմելով անհատականներու ազատութիւնը՝ ո՛ր և է կուսակցութեան մը հակելու, նա ինքզինքը կը նուիրէ գեղարուեստի տաճարին. կեանքը իրեն համար այն ժամանակ նշանակութիւն մ'ունի՝ երբ ձեւացեալ է, արուեստական. երբ թաւորոնի վրայ է:

Թաւորոն. բայց կանխապէս պատրաստուած տեղ կ'ուզէ ատ, սիրտ, միտք կը պահանջէ. մեծ շոգենաւը՝ խոր ծովերու մէջ միայն կրնայ վարգիւ. բնին ալ, իր

կարգին, դեր մ'ունի, մեծ դեր մը: Սոյն թերթին սկզբունքն է «Ամեն ինչ ժողովրդի համար»։ աս՝ իր լուրջ աշխատակցիժ, Լէօի մը առածն է: Նպատակն է «ձանօթացնել ու տարածել գեղարուեստի գաղափարը հասարակութեան զանազան խւերում, օժանդակել նրա ճշդիւ ըմբռնմանը և ամէն կերպ նպաստել գաւառական բնմերի զարգացման»։ Խոստում մը, երաշխաւորուած՝ յայտնի գրագէտներու աշխատակցութեամբ:

Դեռ շատ ժամանակ չէ, որ գեղարուեստին ու մասնաւորապէս բնին լրջօրէն կարեւորութիւն տուին ռուսահայերը, ինչպէս նաեւ թրքահայերը. «Թաւորոն», կ'ըսէ պ. Ա. Զօպանեան, Ժիթրդ դարուն երկրորդ կէտին մէջ, ամբողջապէս Եւրոպայէն փոխ առած ենք»։ Իսկ Ռուսաստանի «հայ բնմը կազմակերպուած էր եւրեք գլխաւոր կեդրոնների համար — Թիֆլիս, Նոր — Նախիջեւան, Բագու»։ Ի միջի այլոց, պ. Սունդուկեանցի դերը նշանակելի է Թաւորոնի յառաջացումին մէջ, սկզբնաւորութեան՝ պիտի ըսէի:

Վերջին տարիներու, 1906ին, խղճալի վիճակ մը ստացած էր սակայն Թիֆլիս.

«մի խումբ մարդիկ ընտրում են — կը զրէ Յոշարար — և իրենց արքանեակներին ընտրել տալիս . ժողովօրդը . ահա այստեղ է թատրոնական գործի անանջութեան աւանանման պատճառներով մէկը»։ Ու նոյնը քիչ շատ կարելի է պնդել նոր — Նախըջեանի և Բագուի համար ալ . այս վերջինին մէջ 1904-5 Պետրոսեանն էր զբաղուողը դերակատարը, ինչ որ պիտի ընդհատուէր հայ — Բրքական ընդհարումներով։ Միւս կողմանէ իր անհաստատ քայլերով կը հրատարակուէր, տարին երկու անգամ, Թատրոն թերթը։

Ամէն պարագայի մէջ, սակայն, Յոշարարը Հայ բեմը պիտի շտեղծէ, և ոչ իսկ պիտի կանգնէ . զարթնումը, նախկին քայլերը եղած են արդէն . հիմայ՝ պահանջներ անգամ կան, որոնց «գոհացում», պէտք է . ու պահանջը՝ արթնութիւն, յառաջացում կ'ենթադրէ։ Հիմբը գոյութիւն ունին, հարկաւոր է միայն «նպաստել զարգացումին»։ «Թատրոնը՝ որ անվիճելի կերպով մեր կուլտուրական կեանքի գործունեւորից մէկն է, ունեցաւ իւր ծնունդը» . և ան արդէն «մի բոլորովին նոր զբօշակ չէ մեզանում» (1էօ)։ Որոշ շրջան մ'է, որուն սկզբնաւորութիւնը կու տայ նա . Յոշարարը, այդ նորածին խնամքն ու սնունդը ստանձնած է։

Մարմամբ Մեհրաբեանի սոյն գնահատելի հրատարակութիւնը լի է դասական «պիէսներ», ու թարգմանութեամբ, ինքնագիր յաջող տառններով և հայ կեանքի սիրուն դրուագներով։ Վասն զի այսօր բեմը անհասկնալի բառ մը չէ այլ եւս . ամէն ոք գիտէ զայն գնահատել։ Այժմ՝ ոչ միայն քաղաքներու մէջ՝ այլ և «գաւառներում շատ սպէս կազմակերպւում են ներկայացումներ»։ «Թատրոնաւորներ խմբեր — կը յայտնէ պ. Վրոյր — կազմուած են մինչեւ անգամ գիւղերում»։

Իրերու այս կացութեան մէջ, պէտք է ուրեմն որ Յոշարարը ամբարած ունենայ ո՛ր և է պէտքի լրացում, պահանջի մը գոհացում։ Ան չի կոնար այլ եւս «գործաւարութեան այն հին, նահապետական և

զանակով», լռեցնել կամ գէթ զբաղեցնել շրջակայ հասարակութիւնը։ «Նոր ժամանակը նոր պահանջներով է զալիս», — կ'ըսէր պ. 1էօ։ Արդ, Յոշարարը՝ անցեալը ցոյց պիտի տայ, ներկան պիտի կազմակերպէ, և ապագային շաւիղը պիտի հորդէ։

«Հայոց թատրոնի վերակազմութիւն» . — սա շահեկան յօդուածին ձեռք զարկած էր պ. Վ. Տ. Յոշարարի է՛ն առաջին թիւէն։ Հեղինակը հոն, յետ այժմեան վիճակը ներկայացնելու, կը քննէր «Թէ ո՞րոնք են այն հիմնական բարեփոխութիւնները, որոնց կարօտ է հայ բեմը»։

Թերթի երկրորդ թիւին մէջ՝ էջեր նուիրուած էին նշանաւոր Պետրոսեանի մահուան — «Գեղարուեստի մարդն էր նա», — կ'ըսէ պ. Ահարոնեան, այդ կարճ խօսքին մէջ բովանդակելով Օրդուաթցի դերասանին ամբողջ անհաստական ոյժը։

Պետրոսեանը, հարկաւ, Ադամեան մը չէր . ոչ ալ այն դերասաններէն՝ «որոնք ժողովրդի մը թատերական պատմութեան մէջ նոր դարազուլաններ կը բանան։ Բայց շնորհիւ իր մէկ քանի յատկութիւններուն՝ իր բեմական արտաքինին, համեմատական զարգացման, բարեխիղճ վերաբերմունքին դէպի իր գործը, մոռցնել կու տար տաղանդի, արուեստագիտական զօրեղ խառնուածքի պակասը» (Երրորդ Զայր, Ալիս)։

Բայց այս բաւական չէր . Հայ բեմը վերջերս կորսնցուց նաեւ՝ երիտասարդ ոյժ մը, որ այնչափ նշանաւոր եղած չէր, որչափ պիտի ըլլար. ան իր 32րդ տարիքին մէջ իշուս բեմէն, ուր դեռ նոր՝ 1900 ին էր ելած . թողուց զայն, իբր յոգնած կամ անճապարհութիւնը վիրաւորուած մէկը։ Ռշտունին էր նա (Պօղ. Մեւիք-Փաշայեան), որ զո՛հ եղաւ թրքախօսի և անօթութեան։ Առիթն է կրկնելու, որ դերասանները՝ պէտք չեն օդին մէջ ապրիլ մեր եռանդուն ծափահարութեանց վրայ։

1. Այս տարեշրջանին մէջ անհետացան նոյնպէս երեք դէմքեր . — Գ. Զափրաստեան, Տ. Արուսեակ և Գեորգ Զօլաւ Բրքահայ բեմական գործիչները։

Հարկ կայ յիշեցնելու Եւրոպայի և Ամերիկայի դերասաններու վիճակը . անոնց կոչումը, թերեւս, դեռ հաստատապէս ըմբռնուած չէ մեր մէջ:

Այս անմիթիթար երեւոյթներուն հակապատկեր մ'է ռուսահայ յայտնի վիպասանի՝ պ. Ահարոնեանի թատերական յաջողութիւնը: Ներկայացուեր է իր գործը 1907 թ. մարտի 1ին «Թիֆլիսի Հայոց Դրամատիկ ընկերութեան խումբէն» Արտիստիկ թատրոնում, Մենք կ'ողջունենք «Մայրեր» ու հեղինակին այդ նախընծայ պտուղը: «Արցունքի հովիտը», — այսպէս կոչուած էր այդ 4 արարուածով տրամը, որ «պատկանում է, կ'ըսէ այս առթիւ Լ. Բարսեղեան, ոչ թէ հայկական դրամաների շարքին, այլ դրամատիքական գեղարուեստի ամենավերջին՝ սիմբոլական ուղղութեամբ գրուած պիէս է... որ Հայկ. թատերական նորագոյն գրականութեան մէջ իր պատւաւոր տեղն է գրաւում»:

Յուշարարը տեղ կու տայ նաեւ երգի-ծաբանական բաժնի մը, ուր կը կարդացուին պ. Բաղդիկի՝ «Բաղդասար Աղբոր Նամակները», պակաս չեն ծիծաղաշարժ նկարագրութիւններն ու խօսակցութիւնները, բայց զրեթէ միշտ հին դրուագներ են ներկայացուցածները:

«Հայ Մանրանկարչութեան մասին», հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ ունի պ. Լեւոնեանց (ՏՖՍ Յուշարար, N° 6, 7) ևն: Վերջապէս Յուշարարը, իր ներկայ ձեւով, օգտակար է՝ որով նպատակի մը գիտակցութեամբն ու հաճոյական բովանդակութեամբը:

«50 տարի է, իմէ որ գոյութիւն ունի Ռայոց թատրոնը և 50 տարի էլ Ռայոց թատրոնը շատ ընթացում է իւր գոյութեան կողմը: Պէտք է փորձապէս երբ և ի՞նչ փորձ տայ այդ կողմը՝ դրմելով Ռայ թատրոնը ամուր Բիմքերի վրայ»:

Թատրոնը ժողովրդեան դպրոցը կոչուած

է. հայ Թատրոնի եղած բարիք մը ազգութեան կը պատկանի: Բայց ազգութիւնը գիտնալու է կանխաւ գնահատել իրեն համար կատարուած ձեռնարկները, ընծայելով միջոցներ՝ անոնց լաւագոյն կերպով իրագործումին համար:

Յուշարար իրաւունք ունի՝ այդ բարեբար ձեռքերուն:

ԵՐԿՐԻ ԶԱՅՆԸ¹

Դանուբ գետի վրայ 400 մետր երկայնութեամբ կամուրջ մը ձգուած է, կապելու համար իրար հետ երկու քաղաքներ, և ընկելու Հունգարիոյ մայրաքաղաքը:

1906 տարւոյն ռուսահայերէն ոմանք կը խորհէին նոյն հնարքը բանեցնել, — այս անգամ Ասիա, հայերու և իրենց «Հարեւան», ազգին միջեւ, կազմելու համար մեծ ամբողջ մը: Վայրկենական ճգնաժամի մը թելադրածն էր այդ անպատճառ. վասն զի յաջոցեցաւ այնպիսի ժամանակ՝ երբ հայն և իր հարեւան տարրերը «իրար ժելատում, իրար հայհոյում էին» Նպատակ ունէին այդ երկու տարրերը իրարու հետ զօդել, ըմբռնել տալով յառաջագիմութեան պահանջը: Երազրի գործադրութեան ներքեւ՝ պ. Զաւէն յօժարակամ ծոցի իր ուսը. բայց որովհետեւ ինքզինքը մինակ կը զգար՝ կոչ տուաւ, հաւաքական մարմին մը հիմնեց, որոնց անպաշտօնական օրգանն էր շարաթաթերթ մը, — Երկրի Զայրը:

Բայց ատոնք ինչ կ'ուզէին ընել. — «մի շատ պարզ է, միեւնոյն ժամանակ, շատ դժուար գործ», Գ. Զաւէնի այդ հրատարակութիւնը՝ պէտք էր փութալ իր միամենայ յոբելանը կատարելու, վասն զի մեր պարբերականները ամէն անգամ որ թուր մը կ'անցնին՝ յաղթութիւն մը կ'ընեն. ու թուրները, ինչպէս գիտէք, մեր մէջ տարին քանի մ'անգամ կու գան, և առանց հրաւերելի: Այս հաշուով՝ բնականա-

1. Թիֆլիսի Նոր-Ալիք (սկսուած 1907, Նոյեմ. 1էն, Հ. 8): որ հին Ալիքի ժառանգորդն էր, երբ շարաթին յաղեցաւ, իր ճամբան շարունակելու անմեղով վտանգէն (N° 1, 1907, 20 Նոյեմ.) — Միւս կողմէն, ինչ-

տրաւ, Լաւրա թերթը կը սկսի փայլել. ինչպէս իբրեւրէ՝ Արշալոյս օրագրին ծագելը կը տեսնենք, իսկ Ա. Պոլիս՝ Մատիս շարաթաթերթին վերակաւումը. — Տարւոյն որ օրերուն հետ՝ նոր յայտեր:

նարար՝ «Երկրի Ձայնը», դադրեցաւ իր Բ տարւոյն մէջ։ Իսկ հիմայ, ամի քանի ամսուայ դադարից յետոյ, նորից հրապարակ է իշխումը։

Փաղաքական մասով միայն նոր չէ ան։ Գրագէտներու համար եւս անակնկալներ ունի, — ջանալով թուրք գրականութեան ծանօթացումը մտցնել հայերու մէջ։

«Եւրոպացում», որովհետեւ ցարդ ինքզինքնիս երջանիկ դրութեան մը մէջ պահել կարծած ենք, արհամարհոտ սգութիւն մը միայն ցուցնելով այն ամէն բանի՝ որ մեր Դրացիին է. — անոր գրականութեանն ալ։ «Պօլսոյ լրագրիներուն մէջ քանի մը, շատ սակաւաթիւ յօդուածներէ զատ, — կը գտնուասի պ. Չօպանեան, — ոչ մէկ ճիշդ եղած է այդ գրականութիւնը մեզի ճանչցնելու»։ Եւ այս բոլորը՝ հիմնելով անկախ, անուղղակի պատճառներու վրայ։ Եթէ խնդիրը նորէն այն յաւիտենապէս կրկնուած խօսքն է, թէ մեր դրկից ժողովուրդը անկարող է ո՛ր և է «մտաւոր արտադրութեան», մենք յաւիտենապէս պիտի չազատինք սխալելէ։ Ու նախ ըսելու է, թէ ազգ մը չկայ որ իր «մտաւոր արտադրութիւնն», ունեցած չըլլայ։ Թերեւս խեղճ, քննելու իսկ անարժան, կամ դարերու մթութեան մէջ կորսուած գրականութիւն մը, բայց միշտ գրականութիւն մը։ Ասոր գոյութիւնը ազգի մը քով մեծեղու համար՝ պէտք է նախ անպատճառ ուրանալ այդ ժողովրդի միտքն ու սիրտը՝ իրենց կարողութիւններովը։ Կեանք մը՝ պէտք է որ երգէ, գետ մը՝ պէտք է որ քրքրէ։

Օսմանեան գրականութիւնը փայլուններէն չէ, գուցէ և ոչ միջակներէն, բայց վերջապէս զուրկ չէ շահագրգիռ ըլլալէ։ Մեր անձնասիրութիւնն իսկ շղթելու առթին պիտի հանդիպինք, երբ սկսինք խեղճ մտորէն քննել օսմ. մտքի շարժումը. քանի որ ակնյայտնի հանգամանք մ'է՝ վերջապէս մեր մտքին ալ փրկարար երեւում մը՝ Պօլսոյ Թիւրք Թատրերգութեան սահմանին մէջ. հոս «հայոց դերը» անժխտելի է։

Տապալելով ուրեմն մինչեւ այսօր տիրող այդ տեսակ մը մոլեռանդութիւնը, «Երկրի Ձայնը» պիտի ձգտի տոյն գաղափարն ալ մատչելի ընելու, և նոյն իսկ, եթէ կարելի է, չափով մը մեզի սիրցնելու այդ «հարեան» ազգին, մանաւանդ թէ զմեզ շրջապատողին մատենագրութիւնը։

Իր առաջին թիւերէն սկսեալ՝ արդէն թերթը սկսաւ ծրագրին հաւատարմութիւն ցուցնել։ Կը ներկայացուէին ո՛չ միայն օսմ. գրականութեան բանաստեղծական բաժինը՝ այլ և զայն բնորոշող դէմքերը։ Երթալով՝ մեր եւրոպականացած ականջին անշուշտ «գութ պիտի գան» Մէհմէդ Բէնֆ պէյ, Ճ. Շէհապուդդին, Սապահետտին, Քէմալ պէյ, Թէվֆիկ Ֆիքրէթ, Ապտուլլահ, Ճէվտէդ, Սէֆէր պէյ ևն. անունները։

Բայց հոգ չէ. Եւրոպացիք անգամ այս մասին դեռ քիչ մ'առաջ արթնցան. «Ժէ դարուն վերջը, — կը գրէ Ֆ. Լուիէ, — Եւրոպան կը զարմանար թէ թուրքերն ալ գրականութիւն ունէին»։... Այդ տծու ու կոշտ գրականութիւնը ծնաւ բուն թաթարներու վրանին տակ։ Հետաքրքրաշարժ իր մ'ալ՝ տա, որ այն ամբողջ ցեղերու մէջ՝ որոնք տիրեցին Յոյներուն՝ միայն թիւրքն էր որ չենթարկուեցաւ անոր ազդեցութեան։ Եթէ ոչ Յոյներուն՝ սակայն գոնէ պէտք էին Պարսիկներուն և Արաբներուն նմանիլ։ Խալիֆաները՝ գրեթէ ամէն ինչ հասցուցած էին արդէն օսմ. սահմանը։

Դիտաւորաբար՝ բանաստեղծութիւնն էր որ իր ներկայացուցիչներն օւնեցաւ. բանաստեղծներով լի է թիւրք գրականութիւնը։ Այդ բաժնով զբաղած է ընդհանրապէս «Երկրի Ձայն»ն ալ, որ գեղեցիկ նմոյշներ կ'ընծայէ Լաւագոյն շարադրութիւններէն, անոնց վերլուծումներով, հեղինակներու կենսագրութիւններով, ևն։

Ատկէ զատ, ուշադրութիւն կը գրաւեն հայ գրագէտներու յօդուածները. նոյն իսկ

I. Հմտ. Giov. Batt. Donato, Della Letteratura de' Turchi, վրէժ. 1688.

պ. Ալփիար, որ հիմայ «Արև. Մամուլ»-ին մէջ կը գրէ, իր մէկ Շոգ — Մոգը ցուցուց հոն:

Ուրիշ ուղղութեան մը կը հետեւի Արփիարի. սա՛ Երկրի Չայնի գրեթէ ամէն թիւի մէջ ունի «ոտանաւոր» մը, զոր շփութեւն չէ «բանաստեղծութեան» հետ:

«Բարբարոս ոյժի անվերջ դաւերից
Աւեր է գարծել երկիրը պարարտ,
Ներա լայն կրքորում, ամէն խաւերից,
Անձն է հնչում կեանքի մեղապարտ.
Ազգեր միացէ՛ք... կուրծքս է խանձում
Անտառներ լափող ձրերիցից անշէջ,
Արիւն արցունքով հողս է հերկում,
Հացը տարածում քերթի շերտիս մէջ,
Դարօտ է հոգիս գարմիմ դալարի,
Խրքակարոյր ծաղկի երգիմ սիրահար,
Վասն զի ծաղիկն ալ կ'երգէ, ինչպէս սիւսիկ.
Խոնցացած դէմքիս էլ չեմ գալարուի
Յողազարդ սքմութիւն ու հասկմ զգալար...
Իր (երկրի ծայրի) ընթոստ կոչի շփութիւն է հըմ.
(չում.
Եւ քրոնութեան ոյժն ահաբեկ, մուրթ,
Վերջին զոհերով հոգիմ է փըշում».

Բուռն իդժ մըն է բանաստեղծութիւնը Արփիարիի համար, տենչ մ'արտայայտուլու միակ է ապահով միջոցը. խօսիլը, կոտիլը, յօդուածներ անգամ գրելը երբ չիրագործեն ծրագիր մը, պէտք է այն աւտեն՝ զրուածը ոտանաւորի վերածել, որուն մէջ բովանդակուին սրտի մարած յոյսերը, և որով ամէն դառնութիւն կարելի ըլլայ դուրս նետել, դուրս՝ ոչ մէկուն վըրայ, բայց ամենուն վրայ, աներեւոյթ հաւանակորդ մ'ենթադրելով դիմացը՝ անոր հետ կոտուելով, որչափ ուզուի, յաղթելով՝ ո՛ր ժամուն ուզուի. յետոյ ծիծաղը երեսին՝ դիտել զայն, որ՝ խեղճը՝ դիմացը «Վերջին զոհերով հոգին է փշում»:

Արդէն քաղաքական հայեացքներ ունենցող թերթի մը մէջ ճշմարիտ բանաստեղծութիւն փնտռելը՝ պահանջել է որ անապատներուն մէջ գեղեցիկ լինելու հանդիպուի:

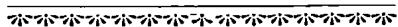
Մեր նպատակին չի ծառայել խօսիլ քաղաքական ուղղութեան մասին՝ թէ և ան կը կազմէ «Երկրի Չայն»-ին խօսութիւնը և կը յայտնէ հազար անգամ խաբուողի մը զայրոյթները: Պ.

Չաւէն կանոնաւոր գնդապետն է այդ տեսակ մը եռանդնալատ զօրքին. իր խօսուն տողերուն առջեւ՝ դժուար է անշարժ կենալ. արդէն ահաւոր են իր գծած տեսարանները, որոնց կը խառնէ նաեւ իր զրչէն թոած հրաքորը կայծերը:

Պ. Պ. Արսէն, Աղիզ, Եզնիկ, Ուրկամ, Ալիս, ևւ. կողմանուններու տակ շարունակ են թղթակիցներ կամ յօդուածագիրներ, որոնց թողած էջերը զուրկ չեն շահազգիւ ըլլալէ:

Յուսանք թէ թերթին ծրագիրը՝ եթէ ոչ քաղաքականութեան, ինչ որ անհնարին կը թուի, գոնէ գրականութեան մէջ իր իրագործումը գտնէ:

Հ. Ղ. ԲՈՒՆՈՒՍ

ՄԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Միւրելիներ, ամենքն ալ հոգիս հատոր,
Որոնց արեւներուն վաղ շիշումը կ'ողբամ,
Կարծես գիտեն սրտիս միմտուն աղետաւոր,
Քունի նուազ ժամերուս, քովս են ամեն անգամ.
Քովս են միշտ համախումբ, բնա՛ զատ կամ ասանձին.
Գիրկըս գալու սակայն իրարու ո՛չ ըմբեր.
Մին երբոր հոն կ'ըլլայ, միւսներն կը նախանձին,
Տեսած յոյժ հոգեյոյզ ողջազուրանքը մեր.
— Գանձ՝ դուք ամենքդ ինձի, սիրոյ թանկագին գանձ,
Հո՛ւս, կուրծքիս տակ, կ'ըսեմ, հաւասար տեղ ունիք.
Եկէ՛ք, իմ էջ, եկէ՛ք զուարթ ու աննախանձ,
Եկէ՛ք, ամենքիդ ալ ըլլայ՝ մէկիկ մէկիկ —
Ու՛ր ասած մէջն անտեղ անունը զորովանցիս,
Հեշտանքներուն հեշտանքը կ'ըմբոշենեմ խելար...
Բայց ցունն ինչ անգութ է. ջուտ կը խոցէ հոգիս.
Ախ, ինչո՛ւ, ան ինչո՛ւ յաւանտեսել չ'ըլլար,
Երանկութիւնս քուր ինձի, այգուն՝ աղօժն,
Ցափաշտակած, զարկած, փշած գնահէ գետին,
Կը փախի՛ աւ. իսկ ես՝ եղուկն եղուկներուն,
Մարմնացումը կ'ըլլամ հըրաքորբը վիշտին.
Ու կարծիքը կ'ողբամ, շուրջն թափուր ու լուռ,
Կ'ողբամ շիշումն անոնց անուշ արեւներուն,
Կ'ողբամ, ինչոյութեանքս մէջ ահանջաւոր
Ի՛նչ ականատես անոնց ծայրին, մըլախներուն...
Կ'ողբամ, լուսանքը՛յլ աւուշներին աղօժն,
Իմիներուս անդուլ յար գգաւով կ'ողբամ,
Ու խորհելով, Թ'անվերջ Գիշերուան ցունն երբոր
Քնանամ, պիտ' ըլլան քովս անոնք մտան մար,
Որոնց արեւները արագ արագ մտան մար,
Կարծես գիտեն սրտիս միմտուն աղետաւոր,
Քունի նուազ ժամերուս, գիրկէս չ'են ճնտանար:

ԳԱՆԻՐԻ

ՔԻՈՒՍԱՆ